

Sözün âfeti yalan, ilmin âfeti unutmak, ibadetin âfeti ihmalkârlık, cömertliğin âfeti minnet, yigütlüğün âfet zulüm, güzelliğin âfeti bencillik ve soyluluğun âfeti ise onunla övünmektir.
Hz. Muhammed (s.a.v)

ÜNİTE: İSLÂM TARİHİ

- A. İSLÂMİYET ÖNCESİ ORTADOĞU
- B. İLSÂMİYET ÖNCESİ ARAP YARIMADASI
- C. İSLÂMİYET'İN DOĞŞU VE YAYILIŞI
- D. HZ. PEYGAMBER DEVRI SEFERLERİ
- E. DÖRT HALİFE DEVRI
- F. EMEVİLER DEVRİ
- G. ABBASİLER DEVRİ
- H. ENDÜLÜS EMEVİLERİ
- İ. KÜLTÜR VE UYGARLIK

A. İSLAMİYET ÖNCESİ

ORTADOĞU'NUN SİYASİ DURUMU

1. BİZANS İMPARATORLUĞU (395-1453)

- * Kavimler Göçü Roma İmparatorluğunu ikiye ayırmıştı (395).
- * Doğu'nun başkenti İstanbul, Batı'nın İse Roma'ydı
- * Doğu Roma, Eski Yunan kültür ve uygarlığından etkilenecek, Hristiyanlığın da etkisi ile yeni bir yapıya kavuştu ve Bizans adını aldı.
- * Bizans Ortodoks mezhebini benimsemiş **ve** Katolik olan Batı Avrupa'dan uzaklaşmıştır.
- * Çeşitli sülaleler tarafından yönetilmiştir.
- * Herakliyüs Hanedanı zamanında (610-717) batıda Avar ve Slav, doğuda **da Sasaniler'le** mücadele etmek zorunda kaldılar.
- * Müslümanların bir güç olarak ortaya çıkmalarıyla Suriye, Filistin ve Kuzey Afrika topraklarını kaybetmişlerdir.
- * 1071 Malazgirt Savaşı'ndan sonra bir daha toparlanamamıştı.
- * 1453'te Fatih'in **İstanbul'u fethiyle yıkılmıştır,**

Siyasi ,Sosyal ve Ekonomik Durum :

- Kavimler göçü sonucu, Roma İmparatorluğu bütünlüğünü koruyamayarak 395' te Batı ve Doğu olarak ikiye ayrılmış, Batı Roma İmparatorluğu 476 'da yıkılmıştır.
- Batı Roma'nın devamı kabul edilen Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğu , zamanla Helenizm kültürünü benimsemiş, Ortodoks mezhebinden

oldukları için de, Katolik batı ile bağları zayıf olmuştur.

- İmparatorluk en güçlü devrini "Jüstinyen " hanedanı zamanında (518-610) yaşamıştır. Anadolu,Suriye,Filistin,Mısır,Kartaca, İspanya'nın bir bölümü,İtalya yarımadası, Dalmaçya kıyıları ve Tuna'ya kadar Balkan toprakları bu dönemde sınırlar içinde idi.
- Bizans İmparatorluğu , Herakliyus hanedanı zamanında (610-717) doğuda Sasaniler, güneyde müslüman Arap'larla , batı'da Türk Avarlar'la mücadele ettiler. (Avarlar, Bayan Han komutasında İstanbul'u karadan ve denizden kuşattılar-626)
- Bizans imparatorluğu, sınırları çok geniş alana yayıldığı için değişik uluslardan oluşmaktaydı. Toplumsal birliğin sağlanmasında en önemli unsur, **Helenizm kültürü ile Hristiyanlık dini** idi.
- Bizans imparatorluğu'nda yönetim merkezi, İstanbul ' dur. İmparatorlar ülkenin mutlak egemeniydi. (Ortodoks kilisesi bile imparatorluğun emri altında bulunuyordu.)
- Bizans imparatorluğu'nda tahtın babadan oğula , kardeşten kardeşe geçmesi gibi düzenli bir sistem yoktu. * Bu durum sürekli taht kavgalarına ve iç çatışmalara neden olmuştur.
- Bizans toplumu ; soylular , din adamları, askerler ve köylüler olarak dört ana sınıftan oluşmuştur.
- Tarımın dışında en önemli etkinlik " Ticaret" tir. İpek ve Baharat yolları , önemli ticari kazançlar sağlamıştır.

Din ve Düşünce Yaşamı :

- Hristiyanlığın Ortodoks mezhebinden olup, merkezleri İstanbul'du. Ortodoksların liderine "Patrik" denilir.
- İslamiyet'in ortaya çıktığı 7.yy. başlarında Bizans İmp. siyasi ve sosyal karmaşaların yanında, Ortodoks mezhebi içindeki görüş ayrılıklarından dolayı dini karmaşalar da yaşamaktaydı.

SASANİLER (224–651):

- * İran topraklarında, Partlar'ın zayıf düşmesiyle Sasanoğlu, Babek sınırlarını genişletmeye **başlamıştır**.
- * En güçlü **oldukları dönemde Suriye ve Yemen'i** topraklarına kattılar.
- * Göktürkler'in saldırılarıyla zayıfladılar.
- * Müslüman Araplar karşısında tutunamayan Sasanî Devleti 651'de tarih sahnesinden çekilmiştir.
- * Zerdüştlüğe **inanmışlardır**.

Siyasi ,Sosyal ve Ekonomik Durum :

- İran'da kurulmuştur. Kurucuları "Ardeşir", merkezleri "**Medain**" dir.
- Sasani'ler, Akhunlara karşı Göktürklerle işbirliği yaptılar (İpek yolu egemenliği için).Ancak İpek yolunu Göktürlere kapatmaları üzerine Bizans'la ittifak yapan Göktürkler, saldırılarla Sasanileri zayıflatılar.
- Hz. Ömer döneminde **Kadisiye** (635) ve **Nihavend** (642) savaşlarını kaybeden Sasaniler yıkıldılar.
- Sasani ekonomisi büyük ölçüde savaş ve yağma düzenine dayanmıştır. Doğu ticaret yolları üzerinde bulunmaları ve Hint ticaret yolunu ele geçirmeleri de ekonomik yönden gelişmelerini sağlayan etkenlerdir.

Din ve Düşünce Yaşamı :

- Dini inançlarının temelini "Zerdüştlük" oluşturmuştur. Zerdüştlük, iyilik ve kötülük savaşını temel alır. İyilik tanrısı "Ahuramazda" (Hürmüz), kötülük tanrısı "Angramanyu" (Ehrimen) arasında sürekli bir mücadele vardır.İyilik yapanlar öldüklerinde ışık dünyasına, kötülük yapanlar karanlık dünyasına giderlerdi.Bunun için aydınlık ve Işığa değer vermişler, Ateş'i kutsal kabul etmişlerdir.
- Sürekli ateş yaktıkları, tapınma yerlerine "Ateşgede" denilir. Bundan dolayı Zerdüştlere ateşe tapan anlamında "Mecusi" de denilmiştir.

- 5.yy.da Mazdek tarafından "Mazdeizm" ortaya çıkarılmıştır. Mazdeizm Zerdüşst öğretisine dayanır, toplumsal-siyasal-ahlaksal ilkeleri ön plana çıkarmıştır.

GÖKTÜRKLER (552-630)

Siyasi ,Sosyal ve Ekonomik Durum :

- 552 'de Bumin Kağan tarafından kurulan I.Göktürk Devleti, 581'de Çin'in siyasi oyunları ile Doğu ve Batı olarak ikiye ayrılmış, Doğu Göktürkleri 630'da, Batı Göktürkleri 659 'da Çin'in egemenliğini kabul etmiştir.
- Kutluk tarafından 681'de kurulan II.Göktürk devletine de Uygur-Basmil-Karluk Türkleri son verdiler.
- Göktürkler' de ekonominin temeli hayvancılığa dayanmaktaydı.Uygun olan topraklarda tarım da yapılmıştır.
- Göçebe yaşam ağırlıklıdır.
- Din ve Düşünce Yaşamı :
- Evrenin üst üste gelen katlardan oluştuğuna inanılmıştır.
- Gök'ün on yedi, yerin altının ise yedi kattan oluştuğuna inanırlardı. Bu ikisinin arasında insanların
- **na bu dönemde ulaşılmıştır**. Bütün evren göğün en üst katında oturan Tanrı'ya itaat etmekteydi.
- **Tek tanrı inancı** vardı.
- Göktürkler Tanrı'ya "Türk Tanrısı" adını vererek onu millileştirmişlerdir.
- Tanrı'ya ; Ugan , Bayat , Ulu Yaratgan da demişlerdir.
- Bazı kutsal saydıkları yerlerde Tanrı'ya dua edip, kurban kesmişlerdir.
- Din görevlilerine Şaman-Kam-Baksı gibi ünvanlar vermişlerdir.

HİNDİSTAN

Siyasi ,Sosyal ve Ekonomik Durum :

- Hindistan, Asya'nın güneyinde yer alan büyük bir yarımada. Çeşitli kavimlerin istilasına uğradığı için Hindistan'da siyasî bir birlik kurulamamıştır.
- Kast sistemi; toplumsal, siyasî ve dinî düzenin temelini oluşturuyordu. Bu sistemde halk, sınıflara ayrılmıştı :
- Brahmanlar ; Din adamları
- Kshatriyalar (Kşatriyalar) : Hükümdarlar, komutanlar ve askerler
- Vaisyalar (Vaizyalar) : Sanatkarlar, tüccarlar ve

çiftçiler

- Sudralar : İşçiler

* Paryalar : Ayrıca bu dört sınıfın dışında olan ve hiçbir hakka sahip olmayan sınıftır.

- Hindistan'da ilk kez Guptalar (320-550) siyasî birliği sağlamıştır. Gupta Devleti'nin varlığı Hunlar tarafından sona erdirilmiştir. Bunun sonucunda Kuzey Hindistan, Ak Hunların egemenliğine geçmiştir,

- Hindistan'da ekonominin temeli, tarım ve ticarete dayanırdı. Tarihî Baharat Yolu ' nun Hindistan'dan başlayarak Akdeniz limanlarına ve oradan da Avrupa pazarlarına ulaşması bu ülkeyi ekonomik yönden zenginleştirdi.

- Hindistan'ın, Arabistan ve Çin ile canlı bir ticarî bağlantısı vardı.

Din ve Düşünce Yaşamı :

- İslamiyetin doğduğu yıllarda Hindistan'da Hinduizm egemendi. Hinduizmde en temel ve kutsal metinler Veda'lardır.

- Kast sistemini benimseyen Hinduizmde en üst mevkide Brahman denilen din adamları bulunurdu. Brahmanizm'e

göre bir insanın, yaşamındaki iyi ve kötü hareketlerine göre ruhu rahat eder ya da sıkıntı çekerdi. Ruhun rahat etmesi için insanın aşırı isteklerinden vazgeçmesi ve yalnızlığa çekilmesi gerekir.

- Hinduizmin katı kast sistemine ve Brahman sınıfının otoritesine bir tepki olarak Budizm doğmuştur. Felsefî

bir düşünce olan Budizm; Çin'de, Tibet'te ve Japonya'da yayılmıştır.

- Budizmin kurucusu Budha (Buda)'dır. Buda'ya göre; iyilik yapılmalı, kötülükten kaçınılmalı dünya nimetlerine istek duyulmamalıdır. Bunları yapan insan sonsuz huzura kavuşur ve "Nirvana" ya ulaşır. Nirvana'ya ulaşmak; dünyevî isteklerden kin, nefret ve tutkularından uzaklaşmaktır. Budizmde tanrı kavramı yoktur.

- Bu inanışın din ile ilgili törenleri kaldırarak yerine ahlakî görevler koyması Brahmanların etkisini azaltmıştır. Sınıf farklılıklarını ortadan kaldırarak herkesi Nirvana'ya çağırması da kast örgütünü temelden sarsmıştır.

- Budizmin temelinde, iyilik duygusunun yanı sıra yardım, sevgi, doğruluk, dürüstlük gibi ilkeler vardır.

ÇİN

Siyasi ,Sosyal ve Ekonomik Durum :

- Çin'de feodal bir yapı bulunmaktadır. Yönetimde hanedanların egemenliği vardır.

- Egemen sınıf soylulardır.

- Çin 'in tarihi yontma taş devrine kadar uzanmaktadır.

- İpek yolu egemenliği Türklerle-Çinlileri karşı karşıya getirmiştir.

- Geniş ve verimli topraklarda tarım önemli etkinliktir.En önemli ekonomik kazancı İpek Yolu'ndan sağlamışlardır.

Din ve Düşünce Yaşamı :

- İslamiyetin doğuşu sırasında Çin'de Taoizm, Konfüçyizm ve Budizm yaygın olan dinlerdir.

- **Tao dini**, Lao-Tzu (Lav Dzi) adındaki bir filozof ve din adamı tarafından ortaya atılan düşüncelerden doğmuştur. Lau-Tzu'ya göre, "evren bir yaratıcının eseridir; o da Tao'dur." Tao, evrenin "yolu, düzeni, yasası" anlamına da gelir. İnsanın somutlaştırdığı ya da yaşama geçirdiği bilgelik yolu da Tao'ya yönelmekle olur. Tao'nun yoluna yönelen bilge kişi onunla birlik ve uyum içinde olmak durumundadır.

- **Konfüçyus**, Çin'de yetişen filozof ve din adamlarından biridir. Çin'in karışıklık içinde bulunduğu bir dönemde, yeni bir ahlakî düşünce ortaya atarak kötülükleri önlemeye çalışmıştır, Ortaya koyduğu siyasî, toplumsal ve ahlakî düşünceler, Çin uygarlığının gelişmesinde önemli rol oynamıştır. İnsanların eşitliğine inanan Konfüçyüs'e göre devlet yönetimi ile ahlak özdeşleşmelidir. Devlet ahlak kurallarına uyularak yönetilirse amacını gerçekleştirebilir. Kişiler erdemli olmak ve dürüst yaşamak zorundadırlar. Ancak bu yolla huzura ve mutluluğa ulaşılır.

- Hindistan'da ortaya çıkan **Budizm**, 6.yüzyıldan itibaren Çin'de yayılmaya başlamış ve bu ülkenin dinsel yaşamında etkili olmuştur.

JAPONYA

Siyasi ,Sosyal ve Ekonomik Durum :

- Japonya, büyük ölçüde Çin uygarlığının etkisinde kalmıştır.

- Güçlü bir merkezî yönetimin olmayışı, derebeylik sisteminin doğmasına neden olmuştur.

- İslamiyetin ortaya çıktığı 7.yüzyıl başlarında Japonya, bulunduğu bölgede siyasî yönden güçlü değil,ekonomik yönden de gelişmemiş bir ülkedir.

- Japon ekonomisinin temeli tarıma ve özellikle de piring üretimine dayanırdı. Ayrıca balıkçılık da halkın önemli bir geçim kaynağını oluştururdu.

Din ve Düşünce Yaşamı:

- Çin ile ilişkileri sonucunda Japonya'da Taoizm, Konfüçyizm ve Budizm benimsenmiştir.
- Japonların ulusal dinleri, "Tanrıların Yolu" anlamına gelen Şintoizm idi. **Şintoizm**; ulusal, çok tanrılı ve diğer dinlere tepki göstermeyen bir dindir. Doğa güçlerine ve ruhlara tapınma inancı, bu dinin en belirgin özelliğidir.

AVRUPA

Siyasi ,Sosyal ve Ekonomik Durum :

- Kavimler göçü sonrası Avrupa'da krallıklar güçlerini kaybettiler. Soyluların güç kazanmalarıyla birlikte tüm ortaçağ boyunca Avrupa'da etkili olacak olan siyasi yönetim biçimi " Feodalite (Derebeylik) " ortaya çıktı.
- Toplumsal eşitsizlik üzerine kurulan bu düzen içinde halk, farklı toplumsal sınıflara ayrılmıştır :
1. Soylular (Senyörler): Soylular, oturdukları toprakların sahibiydiler. Her türlü hakka sahip olan ve şatolarda oturan soylular, yönetim ve askerlik işleri ile ilgilenirlerdi. Soyluluk babadan oğula geçerdi.
Soyluların en üstünde senyör denilen derebeyler yer alırdı. Senyörlerin en büyüğü kral idi. Bundan sonra sırasıyla **dük, kont, baron ve şövalyeler** gelirdi.
2. Rahipler; Rahipler, kiliselerin sahip olduğu toprakların geliriyle rahat bir

B - İSLAMİYET ÖNCESİ ARAP YARIMADASI

İslamiyet Öncesi **Arap Yarımadasında** Kurulan Devletler

- a. Güney Arabistan Devletleri
1. Main Devleti
 2. Seba Devleti
 3. Himyeri Devleti

- b. Kuzey Arabistan Devletleri
1. Nebatlılar
 2. Gassaniler
 3. Hire Beyliği

NOT : İslamiyet öncesinde Arabistan Yarımadası'nda birçok devlet kurulmasına rağmen **Araplar** arasında siyasi birlik hiçbir zaman sağlanamamıştır.

- * " İslam tarihi açısından en önemli bölge **Hicaz'dır.**
- * Mekke, Medine ve Taif Hicaz'ın önemli şehirleridir.
- * Mekke, kervan yolları üzerindeydi ve Önemli bir pazar yeri idi.

- * **Kabe** Mekke'deydi ve büyük putlar (Lat, Menat, Hubel, Uzza)'ın burada bulunması buranın dini önem kazanmasına da neden oluyordu.
- * Mekke yönetiminde etkin olan Kureys kabilesiydi.
Medine, Yemen'le Suriye'yi birleştiren Baharat Yolu üzerindeydi.
- * Medineliler daha **çok tarım ve hayvancılıkla** uğraşıyorlardı.
- * Medine Yahudileri **ise daha 'çok ticaretle** uğraşıyorlardı.
- * Arabistan'da kabileler **seyyid** veya **şeyh** denilen kişiler tarafından yönetilirdi.
- * Mekke'nin yönetimi **Darü'n-Nedve'de alınan** kararlarla yürütülürdü.
- * Erkek ailede mutlak hakimdi, **kadının değeri** yoktu ve miras verilmezdi.
- * Kız, çocukları diri diri gömülürdü.
- * Öldükten sonra dirilmeye inanmazlardı.
- * **Din** olarak Putperestlik hakimdi.
- * Hristiyanlık ve Museviliye inançları hakimdi.
- * Kendilerine **Hanif** denilen tek tanrı inancına sahip kişiler de vardı.
- * Edebiyat gelişmiş, **şiire büyük önem verilmiştir.**
- * Kabileler arasında kan davası eksik olmazdı.

C - İSLAMİYET'İN DOĞUŞU VE YAYILIŞI

Arap yarımadası; Asya'nın güney batısında büyük bir yarımada. Doğusu ve batısı dağlarla, orta kısmı çöllerle kaplıdır. En verimli bölgesi Mekke ve Medine'nin bulunduğu Hicaz'dır. Arabistan, İslam'ın doğduğu ve yayıldığı yerdir. Kuşkusuz, yarımadanın en önemli özelliği İslam dininin bu topraklarda yeşermesi ve onun insanlığa getirdiği yeni düzendir. Arapların İslam öncesi tarihlerine **Cahiliye Çağı** denir. Bu çağın kendine özgü kültürü, din anlayışı ve sanatı vardır. Putlara tapan Araplar arasında tek Tanrı'ya inanlara da vardı. İslamlık Mekke'de doğdu; Medine'de güçlendi. Medine, bölgenin en eski ve en varlıklı kentidir. Kâbe 'den dolayı kutsal sayılan **Mekke**; önemini ticarete borçludur.

H. Muhammed, Miladi 571 yılında Mekke'de doğmuştur. Doğmadan evvel babasını, küçük yaşta annesini kaybeden H. Muhammed'i önce dedesi Abdulmuttalip sonra da amcası Ebu Talib (H. Ali'nin babası) himaye etmiştir. Gençliğinde akıllı ve olgun davranışı, doğru sözlülüğü ve nezaketi ile herkesin sevgisinin kazanmış ve kendisine bundan dolayı "El-Emin" lakabı

verilmiştir. Hz. Muhammed 25 yaşında iken Hz. Hatice ile evlenmiştir.

- * Hz. Muhammed'e ilk vahiy **610** yılında **Hira Mağarası**'nda gelmiştir (**Oku**).
- * Kendisine ilk inanan dört Müslüman: **Hz. Hatice, Hz. Ali, Hz. Zeyd, Hz. Ebubekir** olmuştur.
- * Müslümanlar yaşadıkları zorluklar karşısında ilk hicretlerini Habeşistan'a yaptılar (615-616)
- * Hz. Peygamber 621 yılında Medineliler ile **Akabe Tepesi'nde** görüştü.
- * 622'de Medine'ye Hicret gerçekleşti.

Hicret (Göç):

Mekkelilerin baskı ve işkenceleri artınca Hz. Muhammed isteyenlerin Habeşistan'a göç etmesine izin vermiş ve ilk hicret Habeşistan'a yapılmıştır (615).

Hz. Muhammed hac mevsiminde Mekke'ye gelen kabileler ile görüşerek onları İslâm'a davet ediyordu. 619 yılında Akabe'de Medineli 6 kişi İslâmiyet'i kabul etti. Hz. Muhammed tarafından görevlendirilen **Mus'ab b. Umeyr'in** çalışmaları sonucunda Medine'de İslamiyet hızla yayıldı. Bu GELİŞMELERDEN SONRA Hz. Muhammed, Mekke'de baskı altındaki Müslümanların Medine'ye göç etmelerine izin verdi. Kısa zamanda Müslümanların tamamına yakını Mekke'yi terk etti (622).

Hz. Muhammed Medine'de yaşayan Yahudiler ile Vatandaşlık Antlaşması yaptı. Bu antlaşmaya göre;

- Yahudiler Müslümanlarla barış içinde yaşayacaklar.
- Şehri birlikte savunacaklar
- Yahudiler Müslümanların yararlandığı her türlü haktan yararlanacak, ibadetlerini ve ayinlerini serbestçe yerine getirebileceklerdi.
- Çıkan anlaşmazlıklarda son sözü Hz. Muhammed söyleyecekti.

Not: Hicretten sonra Medine'de şehir devleti kurulmuş ve Hz. Muhammed bu devletin başkanı, kumandanı ve yargıcı olmuştur.

Hicret'in Önemi:

1. İslamiyet koruyucu buldu ve güçlenmeye başladı.
2. İslamiyet'in kurtuluşuna ve inkılabına başlangıç olmuştur.
3. İslamiyet yayılma serbestliği kazandı.
4. Medine İslamiyet'in merkezi oldu, ilk İslam Devleti kuruldu.

5. Hicret, Hz. Ömer zamanında Hicri Takvim'in başlangıcı sayıldı.
6. Hicretle ilk nüfus sayımı yapıldı, Müslüman olmayan Araplarla ve Yahudilerle **'Vatandaşlık Sözleşmesi'** yapılmıştır,
7. **'Vatandaşlık Sözleşmesi'** İslam Devleti'nin ilk anayasası olmuştur.
8. Mekke'den Medine'ye **göç edenlere; "Muhacir"**, onları karşılayan ve yardım eden, Medinelilere de **"Ensar"** denilmiştir.

D - HZ. PEYGAMBER DEVRİ SEFERLERİ

BEDİR SAVAŞI (624)

Putperest Müşriklerin baskısı ve işkenceleri nedeniyle Mekke'den hicret etmek zorunda kalan Müslümanların mallarına el konularak yağmalamaları ve Şam'da satmak istemeleri üzerine Mekkeli Müslümanlar Şam'dan gelen kervanlara el koymak istemesi savaşın sebebi olmuştur. Bedir denilen yerde yapılan savaş Müslümanlar kazanmıştır.

Sonuçları

- * Müslümanların ilk zaferdir, Medine'de Müslümanların nüfuzu artmıştır.
- * Manevi etkisi büyüktür.
- * Ganimetlerin paylaşımı ve esirlerle ilgili davranışlar İslam Savaş Hukuku'nun esasını oluşturmuştur.
- * **Şam** ticaret yolu Müslümanların eline geçti.
- * Mekkeli esirlerden okuma-yazma bilenler, on Müslüman'a okuma-yazma öğretme şartıyla serbest bırakıldılar.
- * Müslümanlarla yaptıkları anlaşmaya uymayan **Kaynuka Yahudileri** Medne'den sürülmüştür.
- * Ele geçirilen ganimetlerin 1/4'ü savaşa katılanlara, 1/5'i Medine'deki ihtiyaç sahiplerine dağıtılmıştır
- Not:** Bu uygulama daha sonra kurulan bütün İslam devletlerine örnek olmuş, elde edilen ganimetin 1/5'i (Beşte biri) devlet hazinesine aktarılmış ve geri kalan ganimetlerin savaşa katılanlara dağıtılması, daha sonraki savaşlara katılımı artırıcı bir etken olmuştur.

UHUT SAVAŞI (625)

- * Mekkeliler Bedir Savaşı'nın intikamını almak ve Şam yolunun güvenliğini sağlamak amacıyla savaşa çıkmışlar.
- * Savaş Müslümanların lehine devam ederken, okçuların yerini terk etmesi yüzünden büyük kayıplar verilmiştir.

Savaşın Sonucu

- Mekkeliler, galip gelmelerine rağmen hedeflerine ulaşamadılar.
- Mekkeliler, tek başlarına Müslümanları yok edilemeyeceğini anladılar.
- Hz. Peygamber'in askeri yönü ve dehası ortaya çıkmıştır.

HENDEK SAVAŞI (627)

- * Medine'den çıkarılan Yahudilerin de kışkırtmasıyla Müslümanlara son bir darbe **vurmak** amacıyla savaş çıkmıştır.
 - * İranlı sahabe Selman-ı **Farisi'nin** teklifiyle Medine'nin etrafı hendeklerle çevrilmiştir. Mekkeliler ve Yahudiler başarılı olamamışlardır.
- Savaşın Önemi:
Mekkelilerin son taarruzudur. Bundan sonra savunmaya çekilmişlerdir. Fiili bir çatışma olmamıştır. İslamiyet, Arap oymakları arasında hızla yayılmıştır. Savaş sırasında Mekkelilerle İşbirliği yapan Yahudiler yenilgiye uğratılmışlardır.

HUDEYBİYE ANTLAŞMASI (628)

- * Müslümanların Kabe'yi hac maksadıyla ziyaret etmek istemeleri, Müşriklerin buna müsaade etmemeleri üzerine yapılmıştır.

Bu antlaşmaya göre:

- On yıl süreyle savaş yapılmayacak,
- Hac ziyareti ertesi yıl yapılacak,
- Mekke'den Medine'ye sığınanlar kabul edilmeyecek, Medine'den Mekke'ye sığınanlar ise iade edilmeyecek,
- İsteyen Arap kabilesi Hz. Muhammed ile isteyen de Kureyslilerle anlaşma yapabilecek, fakat her iki taraf da himayesi altındaki kabilelere askeri yardım yapmayacak.

Önemi:

Mekkeliler, Müslümanların siyasi varlığını hukuken tanımışlardır.

İslamiyet barış ortamında hızla yayılmış ve Mekkelilerin ileri gelenlerinden birçoğu Müslüman olmuştur.

Not: Anlaşma Müslümanların aleyhine görülmesine rağmen zamanla Müslümanların lehine dönmüştür. Mekkelilerin anlaşmayı ihlal etmelerinden kısa bir süre sonra Mekke Hz. Muhammed (s.a.v) ordusu tarafından fethedilmiştir.

HAYBER'İN FETHİ (629)

Müslümanlar Medine'ye göç ettikten sonra Yahudi kabileleri ile anlaşma yapmıştı. Yahudi kabilelerinin Müslümanlara karşı Mekkeliler ile anlaşması ve şehrin dışarıdan gelen saldırılara karşı korunmasında Müslümanlar aleyhine faaliyet göstermeleri sonucunda, Medine'den çıkarılmışlardır.

Hayber Yahudilerinin Hendek Savaşı'nda Mekkelilerin kışkırtmaları ve desteklemeleri ve Müslümanların ticaret faaliyetlerini engellemeleri **Hudeybiye Barışı**'ndan sonra Müslümanların Hayber üzerine sefer düzenlemesine neden olmuştur (629)

Yahudilerin merkezi olan Hayber, Suriye ticaretinde önemli bir yere sahipti. Hayber'in fethi ile Şam ticaret yolunun güvenliği sağlanmıştır. Mekkelilerin önemli bir müttefiki saf dışı bırakılmıştır. Hayber'in fethiyle Yahudilere son darbe vurulmuştur.

MUTE SAVAŞI (629)

- * Müslümanların Kuzey'e giden bir elçisinin Bizans'a bağlı Gassaniler tarafından öldürülmesi üzerine bölgeye ordu gönderilmiştir. Hz. Zeyd komutasında Lut Gölü'nün kuzey doğusunda Mute denilen yerde Bizans ordusu ile savaş yapıldı.

Savaşın Önemi:

İslam ordusu komutanları, arka arkaya şehit olmuştur. Hz. Peygamber savaşa katılmamıştır. Bu Savaş Müslümanların Bizans ile yaptığı ilk savaştır.

MEKKE'NİN FETHİ (630)

- * Hz. Muhammed (s.a.a.) Hudeybiye Antlaşması'nın bozulması üzerine 10 bin kişilik bir orduyla Mekke üzerine sefer başlattı. Direnemeyeceklerini anlayan Mekkeliler şehri teslim etmişlerdir.

Savaşın Önemi

Kimsenin malına ve canına dokunulmamıştır. Bütün putlar kırılmıştır. Genel af ilan edilmiş, Mekke'nin ileri gelenleri Müslüman olmuşlardır. Müslümanlarla Mekkeliler arasında siyasi mücadele sona erdi. Arap Yarımadası'nın fethi kolaylaştı.

HUNEYN SAVAŞI (630)

- * Mekke'nin fethi üzerine diğer müşrikler aralarında anlaşarak sefere hazırlandılar.
- * Bunun üzerine bu kabileler üzerine harekete geçildi.

- * Huneyn mevkiinde yapılan savaşı Müslümanlar pusuya düşürüldü. Ancak Hz. Muhammed'in çabalarıyla toparlanan Müslümanlar rakiplerini yenmeyi başardılar. Müslümanlar karşısında başarısız olan Arap kabileleri Taif'e sığındılar
- * Savaşa yeni Müslüman olan Mekkeliler de katıldılar.

TAİF SEFERİ (630)

- * Huneyn Savaşı'ndan sonra Taif üzerine sefere çıkmıştır.
- * Taif Kalesi kuşatılmasına rağmen alınamamıştır.
- * Bir süre sonra Taifliler kendiliklerinden Müslüman olmuşlar.

TEBÜK SEFERİ (631)

Güçlü Arap boyarının, Buzans'ın desteğiyle savaşa hazırlandıkları haberi üzerine Hz. Muhammed, Tébük üzerine yürüdü. Böylece Bizans'a gözdağı verildi.

- * Tébük civarındaki bir çok Arap kabilesi İslamiyet'i seçmiştir.
- * Hz. Peygamber'i n son seferidir.
- * Hz, Peygamber 632'de Veda Haccı'nı yaptı.
- * Hac sırasında Veda Hutbesi'ni gerçekleştirdi.
- * 8 Haziran 632'de vefat etmiştir.
- * Vefatı sırasında İslamiyet tüm Arabistan'a yayılmıştır.
- * Böylece İslam tarihinde yeni bir dönem başlamıştır.
- * Müslümanlar bir araya gelerek Hz. Ebubekir'i halife seçtiler.

E- DÖRT HALİFE DEVRİ (632-661)

Ridde-dinden çıkanlarla mücadele edildi
Yalancı peygamberler ortaya çıktı.
Kuran-ı Kerim kitap haline getirildi.
Irak'taki Hire Beyliğinin varlığına son verildi.
634 yılında Bizans ordusu Şam'da yenilgiye uğratıldı.

636'da Bizans Ordusu Şam'da ikinci defa yenilgiye uğratıldı.
Filistin ve Kudüs alındı
634' Köprü savaşı'nda Müslümanlar yenildi.
636 Kadisiye, 637 Celule, 642 Nihavent, 664 Azerbaycan fethedildi.
Mısır ve Füstât Bizans'tan Alındı
Devlet yönetiminde yeni düzenlemeler yapıldı
Divan,, vilayet, maaliye kuruldu, devlet memurlarına maaş bağlandı,
Beytül Mal oluşturuldu
Askeri garnizasyon oluşturuldu.
Bayındırlığa önem verildi.
Eğitim işlerine önem verildi.
Hicri takvim belirlendi.

Hz. Osman döneminde;
649'da Şam Valisi tarafından ilk İslam donanma oluşturuldu
Kıbrıs Muaviye tarafından fethedildi.
Bizans Mısır'a saldırdı.
Bizans Suriye'de yenilgiye uğratıldı.
Kuran-ı Kerim çoğaltıldı.
Libya ve Tunus Alındı.
Zatü's Savari Savaşı: İlk Müslüman Bizans'ın denizde yaptığı savaştır. Müslümanlar burada Bizans'ı yenilgiye uğrattı.

Hz. Ali Dönemi:
Cemel Vakası; Hz Ayşe, Talha ve Zübeyr Basra'yı ele geçirdi Hz. Ayşe yenildi.
Siffin Savaşı ve Hakem Olayı:
Hz. Ali (a.s.) halifelliğini tanımayan Şam valisi Muaviye ile yapıldı.
Muaviye burada yenileceğini anlayınca Amr İbnü'l As'ın hilesi ile Hakem olayı yaşandı.
Müslümanlar üç fırkaya bölündü: Şiiler, Sünniler ve Hariciler

- * Bu dönemde Ebubekir, Ömer, Osman ve Ali sırayla halife seçilmişlerdir.
- * Bu döneme **Hulefa-i Raşidin** Devri de denir.

HZ. EBUBEKİR DEVRİ (632-634)

- * Yalancı peygamberler ve zekat vermeyenlerin isyanı bastırılmıştır.
- * Ridde denilen dinden çıkanlarla mücadele edildi.
- * Bütün Arabistan'da **dini ve siyasi birlik yeniden** kuruldu.
- * Hire Beyliği fethedildi.
- * İslam ordusu Şam'ı aldı.
- * **Ecnadeyn Savaşı'nda (634)** Bizans ordusu yenilgiye uğratıldı.
- * Savaşlar sırasında birçok hafız şehit olduğundan Kur'an-ı Kerim kitap haline getirildiği rivayet edilmektedir.

HZ. ÖMER DEVRİ (634-644)

- * **Yermük Savaşı'nın** kazanılmasıyla (636) Suriye'nin fethi tamamlanmıştır.
- * Halep, Antalya ve Kudüs fethedilmiştir. (637)
- * **Hz. Ömer** devrinde İranlılarla yapılan **ilk savaşta (Köprü Savaşı)** Müslümanlar **yenilmiştir**(634).
- * Müslümanlar **Kadisiye** (637), **Celula** ve en son **Nihavent** Savaşı'nda İranlıları yenilgiye uğratmış ve İran toprakları fethedilmiştir.

- NOT:** Müslümanlar İran'ın fethiyle Horasan sınırına ulaşmış ve Türklere komşu olmuşlardır.
- * 642'de Mısır'ın fethini tamamlamıştır.
- * Bu dönemde **Bingazi ve Trablus** da fethedilmiştir.

Hz. Ömer Devri özellikle İslam Devleti'nin örgütlenmesi açısından oldukça önemlidir.

Bu dönemde;

İlk düzenli ve daimi ordu kuruldu.

Cünd denilen ordugâh şehirler oluşturuldu.

Ülke yönetim birimlerine ayrıldı

İkta sistemi uygulandı.

Hicri takvim kullanılmaya başlandı.

Beytül'l-Mal (Devlet Hazinesi) oluşturuldu.

HZ. OSMAN DEVRİ (644-656)

Hz. Ömer'in önerdiği altı kişi arasından seçilir. Halifeler arasında aşırı zenginliği ve soyunu korumasıyla tanınır. Devletin toprağından ve hazinenin gelirinden, soyundan olan Emeviler'e büyük paylar verir. Bu durum, Müslümanlar arasında hoş karşılanmaz. Sonunda ayaklanmalar çıkar ve Hz. Osman öldürülür.

Dönemin önemli olayları:

- * Bu dönemde Bizans'la önemli mücadeleler yapılmıştır.
- * Doğuda ilerleyen Müslümanlar Harzem ve Horasan'ı ele geçirmiş ve Türklere karşı karşıya

gelmişlerdir. Hazar Türkleriyle yapılan savaşta İslâm Ordusu yenilmiştir.

- * Libya'nın geri kalan kısımları ve Tunus ele geçirilmiştir.
- * İlk İslam donanması oluşturulmuştur.
- * Akdeniz'deki adalara sefer düzenlenmiş ve Kıbrıs fethedilmiştir.
- * İlk deniz savaşı 655'te Bizans'la yapılmış ve Bizans donanması yenilgiye uğratılmıştır.
- * İslam fetihleri geniş bir coğrafyaya yayıldığından, tartışmaların önlenmesi amacıyla Kur'an-ı Kerim çoğaltılmıştır.
- * İslam tarihindeki ilk **ic karışıklıklar** bu dönemde çıkmıştır.
- * Ayaklanmalar Hz. Osman'ın şehit düşmesiyle neticelenmiş ve İslam dünyasındaki huzursuzluk artmıştır.

HZ. ALİ DEVRİ (656-661)

- Halifeler içinde en aydın ve hoşgörülü olan Hz. Ali'dir. Ensar ve Muhacirler Hz. Ali'yi halife seçerse de Emevi ailesi ve Hz. Muhammed'in eşi Ayşe, Talha ve Zübeyr buna karşı çıkmıştır. Bunun üzerine yapılan savaşı (Cemel Vakası "**Deve Olayı**") Hz. Ali kazanmıştır. (656), Savaşta Talha ve Zübeyr öldürülür. *Savaştan* sonra Hz. Ali; başkenti Kufe'ye taşımıştır.
- * "**Cemel Olayı'ndan** sonra Maviye üzerine hareket edilmiştir.

- * Savaşın (Siffin Savaşı) uzamasıyla "**Hakem Olayı**"na başvurulmuştur.

* Hakem Olayı Müslümanların üçe bölünmesine yol açmıştır.

1. Hz. Ali taraftarları
2. Maviye taraftarları
3. Hariciler

NOT: Hariciler, Hz. Ali tarafından Nehrevan Savaşı'nda yenilgiye uğratılmış ve büyük bölümü yok edilmiştir.

* **Hz. Ali bir harici tarafından şehit edilmiştir.**

* **Hz. Hasan'ın** Muaviye'nin halifeliğini tanıması ile **Dört Halife Devri** sona ermiş ve Emeviler Devri başlamıştır.

Soru:

Hz. Ali dönemi diğer halifelere göre dış fetihler yönünden durgun geçmesinde, içerde hangi siyasi olaylar neden olmuştur?

Cemel (Deve Olayı); Hz. Ali ile Talha, Zübeyr ve Hz. Ayşe arasında olmuştur
Nehrivan Savaşı, haricilerle olmuştur.

Siffin Savaşı; Şam valisi Muaviye ile Hazreti Ali (a.s.) arasında olmuş savaş hakem olayı ile daha da çıkmaza girmiştir.

Bu iç karışıklıklar nedeniyle bu dönemde dış fetihler yönünden durgun geçmiştir?

EMEVİLER DEVRİ (661-750)

Dört Halife Dönemi'nden sonra İslâm Dünyası'nın egemenliği Emevi ailesine geçer. Emevilerin ırkçı bir politika izlemişler ve kendilerini üstün sayıp diğer kavimlere düşmanca bir tutum sergilemişler. Arap olmayan Müslümanlara özellikle Türkler'e çok sert davranmışlar. Silah gücüyle zorla müslümanlığı kabul ettirmeye çalışmışlar. İzledikleri bu kandökücü tutumları Emevilerin sonunu getirmiştir.

* Devletin kurucusu **Muaviye** (661-680) dir.

* Merkezi **Şam'dır**.

* Bu dönemde; İstanbul **Müslümanlar tarafından ilk kez** kuşatılmıştır. (669-674)

* Maveraünnehir bölgesine **yapılan akınlarla Semerkant ve Buhara** ele geçirilmiştir.

* İslam Devleti'nde **ilk kez posta teşkilatı ve muhafız birliğini** oluşturmuştur.

* **Ölmeden** önce oğlu Yezit'i halife seçmesi halifelik saltanat haline dönüşmüştür.

Yezit Devri (680-683)

* Hz. Hüseyin ve Abdullah b. Zübeyr Yezidin halifeliğini tanımamıştır. Küfelilerin daveti üzerine yola çıkan Hz. Hüseyin 10 Ekim 680'de yakın akrabaları ile birlikte Kербela'da Yezit'in askerleri tarafından şehit edilmiştir.

* Kербela Olayı Müslümanlar arasındaki ayrılıkları kesinleştirmiş ve Sünni-Şii ayrımını ortaya çıkarmıştır.

* Bu dönemde İslam orduları Atlas Okyanusu'na kadar ulaşmışlardır. Kuzey Afrika'da Fas ve Cezayir fethedilmiştir. Yezit'ten sonra uzun süren iç mücadeleler sonuncuda Abdülmelik halife oldu.

Abdülmelik Devri (685-705)

* İç mücadelelere son vermiş, **Abdullah b. Zübeyr** isyanını bastırmıştır.

* **Kuzey** Afrika'nın tamamına hakim olunmuştur. Horasan ve Anadolu üzerine ordular gönderilerek fetihlere devam edilmiştir.

* Arapça resmi dil olmuştur.

* İlk para bastırılmıştır.

4. İslam dünyasında kesin ayrılık olmuştur. (Şii-Sünni)

5. - Türklerle en şiddetli çatışmalar olmuştur.

6. Eyalet sistemi uygulanmıştır.

Velid Devri (705-715)

* **Kuteybe b. Müslim** komutasındaki İslam orduları Maveraünnehir bölgesinde, **Buhara, Semerkant** gibi birçok yeri Türklerden almışlardır.

* 711 yılında Tarık b. Ziyad

komutasındaki bir ordu İspanya'ya geçerek Vizigotları yenilgiye uğrattı. Emevi orduları kısa zamanda İspanya'yı ele geçirdiler. Müslümanlar, İspanya'ya Endülüs adını verdiler. 732 yılında Pirene dağlarını aşarak Fransa'ya giren Arap ordular, **Puvatya Savaşı'nda** yenilgiye uğradılar ve tekrar İspanya'ya geri çekildiler.

* **Kısa** bir süre içinde **Pirene Dağları'na** kadar olan yerler fethedilmiştir.

* Müslümanlar bu ülkeye **Endülüs** demişlerdir.

NOT: 732 yılında yapılan Puvatya Savaşı'nı Müslümanlar kaybetmiş ve Avrupa içindeki ilerleme durmuştur. **Pirene Dağları** sınır olmuştur.

NOT: Velid'den sonra Süleyman halife olmuş (715-717) bu dönemde İstanbul kuşatılmış fakat başarılı olunamamıştır.

* Emevilerin son zamanlarında yönetim bozulmuştur.

Emevilerin Yıkılışı

Emevilerin Yıkılış Nedenleri:

1. Araplar dışındaki **toplumlara ırkçı bir yaklaşım** içinde olmaları,

2. **İç** çekişmeler,

3. Ali taraftarlarının (Şiilerin) çalışmaları,

4. Merkezi yönetimin zayıflaması,

5. Abbasoğulları'nın ve Haricilerin çalışmaları.

Emevilerin Genel Özellikleri

1. Yönetim saltanat haline dönüşmüştür.

2. İslam mimarisi Hristiyan mimari ile yarışacak düzeye gelmiştir.

3. İlk defa Avrupa'da fetihlerde bulunulmuştur.

4. Devlet merkezi Kûfe'den Şam'a taşınmıştır

5. Ülke eyaletlere ayrılarak yönetilmiştir. Bu uygulama ile ülkenin yönetiminin kolaylaştırılması amaçlanmıştır.

6. Halifenin güvenliği için muhafız alayı kurulmuştur.

7. Posta teşkilatı kurulmuştur. Bu teşkilatın kurulması isyanların zamanında öğrenilmesi ve bastırılmasını sağladığı için ülkede bütünlüğün korunmasını kolaylaştırmıştır.

8. Abdulmelik döneminde **ilk İslâm parası basılmıştır**. Bundan önce Bizans ve İran paraları kullanılıyordu. Abdulmelik'ten önce para basılmıştı fakat bu paralar Sasani ve Bizans tarzında idi.
9. Abdulmelik döneminde **Arapça resmi dil olarak kabul edilmiştir**. Böylece çeşitli bölgelerde farklı resmi dillerin kullanılması yasaklanmıştır. Bu durum Arapçanın yaygınlaşmasına ve uluslar arası bir nitelik kazanmasına yol açmıştır.

ENDÜLÜS EMEVİLERİ (756-1031)

- * İspanya'da **kurulmuştur**.
- * Merkezi **Kurtuba** şehridir.
- * Kurucusu Emevi ailesinden **Abdurrahman'dır**.
- * ' III. Abdurrahman'dan (912-961) İtibaren hükümdarlar **halife** unvanını da kullanmaya başlamışlardır.
- * Böylece İslam dünyasında **iki halifelik** ortaya çıkmıştır.
- * Endülüs Emevilerinin tarihteki rolleri siyasi olmaktan çok kültürelidir.
- * 'I' Kurtuba'da kurulan Medrese'ye Avrupalılar öğrenci göndermiş ve ilk kez İslâm kültürünü tanımışlardır.
- * Son Halife **III. Hişam'ın**, saltanatı **terk etmesiyle** Endülüs Emevileri yıkılmış ve yerine 14 beylik kurulmuştur (1031). Bunların içerisinde en önemlisi **"Gırnata"** merkezli **Beni Ahmer Devleti'dir**. Bu devlet 1492'de yıkılmıştır.
- Osmanlı Devleti bu dönemde **Cem Sultan Olayı'yla** meşgul olduğundan buradaki Müslümanlara gereken yardımı gönderememiştir.
- * Oruç Reis ve kardeşi Hızır Reis (Barbaros), İspanya'da kalan son Müslümanları gemilerle Kuzey Afrika'ya ve Yuhudileri ise Selanik'e taşıdılar.

TÜRK ARAP İLİŞKİLERİ

Türk-Arap münasebetleri, Hz. Ömer zamanında başladı. Bu dönemde İran'daki Sasani Devleti'ne son veren Araplar, Ceyhun Nehrine ulaşarak Türklerle karşı karşıya geldiler. Türkler ile Araplar arasındaki mücadeleler Emeviler döneminde şiddetlendi. **Baykan, Buhara, Semerkant ve Kaşgar** gibi önemli Türk şehirleri Arapların eline geçti. Göktürklerin yeniden güçlendikleri dönemde Kül Tigin, Maverâünnehir'deki bazı yerleri Araplardan geri aldı. Türgişler zamanında da Türk Arap savaşları devam etti.

Emeviler Zamanında Türk-Arap İlişkileri:

Hız. Osman zamanında Müslümanların **Horasan ve Harzem'i** ele geçirdikleri sırada, Göktürk Devleti yıkılmış ve yerine **Türgeşler Devleti** kurulmuştu. Bu dönemde Türklerle Araplar arasındaki büyük çarpışmalar (Emeviler Zamanında) başladı. Kuteybe Bin Müslim yönetimindeki Araplar, Ceyhun ırmağını aşip Maverâünnehir'e girerek **Baykent'i** ele geçirdiler. Araplar, Türk illerinde yaşayan halka sert ve acımasız davrandılar. Türklerden birçok kişiyi öldürdüler. Halka ağır vergiler yüklediler. Türk kentlerini yakıp yıktılar, harabeye çevirdiler. Bu durum, Türklerin Emeviler'e karşı direnişe geçmelerine neden oldu.

Bu sırada Türgeşlerin başında bulunan **Su-lu Han**, karşı saldırıya geçerek Türk kentlerini birer birer geri aldı. Horasan ve İran içlerine kadar akınlar yaptı. Ancak bir ayaklanma sonucu Su-lu Han, rakibi **Bağa Tarkan** tarafından öldürüldü.

Bağa Tarkan zamanında da Türk-Arap savaşları devam etti. Bağa Tarkan Emeviler'in Horasan valisi tarafından öldürüldü. Onun ölümünden sonra Araplar, Maverâünnehir'e kesin olarak yerleştiler. Emevilerin Arapları diğer Müslümanlardan üstün tutmaları sebebiyle Türklerin kitleler halinde İslâmiyet'i kabul etmeleri mümkün olmadı. Emevilerin yönetiminden memnun olmayan Türkler, **Ebu Müslüm** yönetiminde ayaklandılar ve Abbasileri destekleyerek Emevilerin yıkılmasında önemli rol oynadılar.

Abbasiler Döneminde

Türk-Arap İlişkileri:

Abbasilerin yönetime gelmelerinden sonra Türk-Arap ilişkilerinde yeni bir dönem başladı. Türkler Abbasi devletinde önemli görevler aldılar. Türkler Talas Savaşında Çinlilere karşı Arapları desteklediler. Bu olaydan sonra Türk-Arap ilişkileri dostça gelişmeye başladı. İlk olarak **Karluk, Yağma ve Çiğil** Türk boyları İslâmiyet'i kabul ettiler.

IX. yüzyıldan itibaren gelişen münasebetler sonucu Türkler büyük kitleler halinde İslâmiyet'i kabul etmeye başladılar. X. yüzyılda Türklerin en büyük boyu olan Oğuzlar, Müslüman oldular. Müslüman olan Oğuzlar, diğer Oğuz boylarından ayırt etmek için Müslüman Türk anlamına gelen "Türkmen" adı verildi.

Türkler, Abbasi devletinde vezirlik, ordu komutanlığı, valilik gibi önemli görevler aldılar. XI. yüzyılda İslâm dünyasının liderliği Türklerin eline geçti.

G- ABBASİLER (750-1258)

- * İlk halifeleri **Ebu'l-Abbas** Abdullah'tır.
- * Daha sonra yerine **Ebu Cafer Mansur** geçmiştir.
- * Bağdat şehrini kurmuş ve merkez yapmıştır.
- * **Bu** dönemde kültürel **alanda önemli faaliyetler** gerçekleştirilmiştir.
- * Yunan ve Hellenistik eserler ilk kez Arapçaya çevrilmiştir.

Talas Savaşı (751): Müslümanlar, Horasan'ı aldıklarında Türkler dağılık durumdaydı. Göktürk devleti yıkılmış; Türgiş devleti parçalanmak üzereydi. Türkler, Çin baskısı altında eziliyordu. Bunun üzerine Orta Asya'ya girmek isteyen Araplar'la birleştiler. Böylece bir yakındoğu ülkesiyle uzakdoğu ülkesi karşı karşıya geldi. Savaşı Araplar kazandı. Bu savaş, Türkler'i İslamlığa yaklaştırdı.

Talas Savaşı, İslam dinin Orta Asya'da siyasal egemenliğini saygılayan bir olaydır.

- * En parlak devir **Harun Reşit** dönemidir.
- * Bizans vergiye bağlanmıştır.
- * 'Lüks ve zenginlik doruğa çıkmıştır.
- * **Oğlu Me'mun** döneminde bilim ve felsefeye önem verilmiştir.
- * Bağdat'ta bir rasathane açılmış ve Cebir (Matematik) ilmi kurulmuştur.
- * **Mu'tezile** mezhebi bu dönemde ortaya çıkmıştır.
- * Halife Mutasım zamanında Türkler'e büyük önem verilmiştir. (Özellikle askeri **alanda**)
- * Türkler için **Samarra** şehrini kurmuşlardır.
- * Bizans'a karşı "**Avasım**" denilen sınır kentlerini oluşturmuşlardır.

Abbasilerin Zayıflaması ve Yıkılması

- * Yetenekli kişilerin başa geçememesinden dolayı merkezi idare zayıflamıştır.
- * Görünüşte Abbasi Devleti'ne bağlı, siyasi olarak tamamen bağımsız devletler ortaya çıkmıştır.

Tavaif-i Müluk denilen bu devletlerin önemlileri şunlardır:

Mısır'da: Tulunoğulları, Akşitler, Fatımiler, Eyyubiler, Memlükler,
İran'da: Tahiriler, Safariler, Büveyhoğulları,
Maveraünnehir'de ise: Samanoğulları'dır.
 Abbasiler zayıflayınca Büveyhoğulları'nın etkisine girmiştir.
 Büyük Selçuklu Sultanı Tuğrul Bey, yaptığı seferlerle bu etkiyi yıkmıştır(1055 ve 1057)

Abbasiler'in Genel Özellikleri

- 1.İrkçı politika izlememişler.
- 2.Emevilerin gücüne ve ulaştıkları sınırlara ulaşamadılar.
3. **Talas Savaşı'nda** (751) Türklerden yardım almış ve kurulan ilişkiler sayesinde Türkler kitleler halinde Müslüman olmuşlardır.
- 4.Divan teşkilatını ve vezirlik makamını kurmuşlardır.
- 5.Abbasi Devleti'nin yıkılmasıyla Abbasi halifeliği Memlüklerin himayesine girmiş ve bu durum Yavuz'un Mısır Seferi'ne kadar (1517) devam etmiştir.

IX. yüzyılın ortalarından itibaren Abbasi halifeleri güçlerini kaybettiler. Bu tarihten sonra Türk Komutanlar istedikleri halifeyi görevden almışlar ve istedikleri Abbasi ailesinden birini halife yapmışlar. Türk komutanları uzak eyaletlerin valiliklerini aralarında paylaşmışlar, ancak halife üzerinde etkilerini kaybetmemek için görev yerlerine vekil valiler göndermişler. Bu durum bir süre sonra Abbasi Devleti'nin parçalanmasına yol açmıştır. Bundan sonra Abbasi halifeleri sadece dini otoriteyi temsil etmişler, siyasi otorite Türk hükümdarlarının eline geçmiştir.

İran'da İlhanlı Devleti'ni kuran Hülâgu Han Bağdat'ta yaptığı seferle Abbasi Devleti'ni yıkmış ve Abbasi soyuna mensup olan bütün sülaleyi kılıçtan geçirerek Abbasi Devlet'ini yıkmıştır(1258).

İSLAM KÜLTÜR VE UYGARLIĞI

-**Hz.** Muhammed'den itibaren **siyasi ve askeri** liderlik tek kişide toplanmıştır. **Dört Halife** döneminde halifeler seçimle işbaşına gelmişlerdir.
 -Emeviler ile birlikte hilafet saltanata dönüşmüştür.
 -Vezirlik kurumu Abbasiler döneminde oluşturulmuştur.
 -İslam devletlerine **Medine, Küfe, Şam, Bağdat başkentlik** yapmıştır. **Hz.** Ömer döneminde başlayan **Cünd** denilen **ordugah şehirler** oluşturulmuştur. **Bunlar:** Irak'ta Basra ve Küfe, Suriye'de Dimeşk, Filistin'de Remle, Mısır'da Fustat, Tunus'ta Keyrevan, İran'da Merv gibi şehirlerdir. Buralarda sürekli asker bulundurulurdu. **Kara** orduları komutanına 'Emirü'l-Umera', donanma genel sorumlusuna da 'Emirü'l-Ma' denilmekteydi.

İslam Devleti'nin genel gelirleri; **zekat, sadaka, ganimetlerin beşte biri, öşür, haraç ve cizyedir.**

-Abbasiler devrinde **tarım ve sanayi** gelişmiş, dünya ticareti Müslümanların eline geçmiştir. Müslümanlar **sanat alanında; fethettikleri toplumların sanatlarından etkilenmiş ve geliştirmişlerdir. Bölgeler arasında farklılık gösteren fakat kendine has özellikleri olan yüksek sanat anlayışı ortaya çıkmıştır.**

Not: Resim ve heykeltcilik yasaklandığından bu alanda gelişme olmamıştır.

İslâm kültür ve medeniyetlerinde bilimler genel olarak ikiye ayrılır:

a. İslâmî bilimler

b. Pozitif Bilimler (Sosyal ve Fen Bilimleri)

a. İslâmî bilimler: Hz. Muhammed'in ölümünden sonra ortaya çıkan sorunların Kur'an-ı Kerim'e dayanarak halledilmesi ile Kur'an'ın iyi anlaşılması için yapılan çalışmalar İslâmî bilimleri doğurmuştur. Bunlar:

Tefsir: Kur'an-ı Kerim'i açıklayan ve yorumlayan bilimdir. Bu bilimle uğraşanlara **müfessir** denir. En ünlü müfessirler Taberi, Zemahşerî ve İbn-i Mesud idi.

Hadis: Hz. Muhammed'in Müslümanları aydınlatmak için söylediği sözlerle hadis, yapmış olduğu davranışlara sünnet denir. Bu konularla ilgili bilime **hadis bilimi** adı verilir. Kur'an-ı Kerim'den sonra İslâm Dini'nin ikinci ana kaynağıdır. Hadis bilimiyle uğraşanlara **muhaddis** denir. En ünlü muhaddisler; **Buhari, Müslim, Ebû Davud, Tirmizi, İbn-i Mâce ve Neseî**

Fıkıh: Kur'an-ı kerim'i ve hadisleri temel alan İslâm hukukudur. Bu bilimle uğraşanlara **fakih** ve fakihlerin verdikleri karara da **icthâh** denirdi.

Kelâm: Allah'ın birliğini, sıfatlarını, peygamberlik ve ahretle ilgili konuları akıl ve mantık yoluyla ispat eden bilimdir. En ünlü kelimciler; **Farabî, İbn-i Sina ve Gazâlî** idi.

b. Pozitif Bilimler (Sosyal ve Fen Bilimleri)**Tarih:**

İslâm tarihçileri, İslâm tarihinin yanı sıra dünya tarihi ile ilgili eserler de verdiler. En ünlü tarihçiler; **Taberî, İbnü'l Esir, Mesudî ve İbn-i Haldun** idi.

Coğrafya:

İslâm ülkelerinin sınırları genişledikçe bu ülkeleri gezen seyyahlar ve bilim adamları arttı. **Mesudî, İdrisî, İbn-i Havkal Mukaddesî ve İbn-i Batuta** coğrafiya alanında eserler yazmışlar.

Astronomi:

İslâm dünyasında astronomiyle ilk olarak **Fezârî** ilgilendi. **Usturlap** adı verilen bir aletle yıldızların hareketlerini izlemiş, Güneş ve Ay tutulmalarının zamanını tahmin etmişti. Gece ve gündüzlerin kısalıp uzamasını gösteren cetveller hazırlamıştı. **El Harezmi** ise, astronomi cetvelleri hazırlayarak yıldızların hareketlerini izlemişti.

El Birûnî dünyanın başlıca şehirlerinin enlem ve boylamlarını bulmuştur. **Mısırlı İbn-i Yusuf** sarkacı keşfetmiştir. Bu dönemde rasathaneler kurulmuştur.

Matematik:

Araplar Hint rakamlarını alarak matematikte kullandılar. Bu sayede **cebir (matematik), trigonometri ve logaritmayı** buldular. Sözü edilen alanlarda birçok eser verdiler. Bu eserlerden Harezmi'nin **Hisabe'l Cebr** adlı eseri, Avrupa dillerine çevrildi ve Avrupa'daki üniversitelerde yıllarca okutuldu. **Muhammed İbn-i Musa** yerin meridyen dairesini ölçmüş, **İbn-i Cemsid** ise ondalık kesir sistemini bulmuştur.

Kimya:

İslâm dünyasında bilinen en ünlü kimyacı **Câbir İbn-i Hayyan'dır**. Hayyan, ilk hassas teraziyi kullanmış, çeşitli madenlerin alaşımlarıyla yapay altın yapmaya çalışmıştır. Kumaş ve deri boyama yöntemlerini geliştirmiştir. **Riyazî** ise; sülfürik asidi bulmuştur.

Tıp ve Eczacılık:

Bu alanda en ünlü bilim adamları **İbn-i Sina ve Razi** idi. **İbn-i Sina'nın El Kanun Fi't Tıbb** (Tıbbın Kanunu) adlı eseri 500 yıl boyunca Avrupa'da temel tıp kitabı olarak okutulmuştur. Yine Razi'nin **çiçek ve kızamık** hastalıklarını konu edindiği eserleri de Avrupa'da okutulmuştur.

İslâm bilim adamları, birçok hastalığın tedavisi için çeşitli bitkilerden ilâçlar yaptılar.

Felsefe:

İslâm dünyasında felsefe bilimi, İlk Çağ Yunan eserlerinin incelenmesiyle başladı. Yunan filozoflarının görüşleri temel alınarak yeni görüşler ortaya konuldu. İslâm felsefesi buna bağlı olarak geliştirildi. En ünlü İslâm felsefecileri; **Kindî, Farabî, İbn-i Sina ve İbn-i Rüşd** idi

Kısı-Kısa:

-40 yaşın üstünde olan erkeklerin katıldığı Mekke'nin ileri gelenleri, **Darü'n-Nedve** denilen yönetim merkezinde, kentin yönetimi ile ilgili toplantılar yapar ve Mekke ile ilgili kararlar alırlardı.

-Araplar, hac mevsimini kapsayan aylarda kavgadan uzak kalırlardı. Bu nedenle kavgasız geçen bu zamana haram aylar denirdi.

-Arabistan'da puta tapanların yanı sıra Musevilik ve Hristiyanlık gibi tek tanrılı dinler de bulunuyordu. Ayrıca putlara tapmayan, Allah'ın bir olduğuna inanan kişiler de vardı. Bunlara **Hanif** denirdi.

-Arapların çoğu göçebeydi. Göçebe yaşam sürdüren Araplara **bedevi** denirdi.

-Arapça, zengin ve gelişmiş bir dil olup Sami dil ailesindendir. İslâmiyet öncesi Arap edebiyatına ait eserler daha çok, hitabet ile şiir dalında verilmiştir. Mekke'de her yıl **Ukâz** Panayır'ı açılır ve burada şiir yarışmaları düzenlenirdi. Burada düzenlenen yarışmada birinci gelen şiirler, bir yıl boyunca Kâbe'nin duvarına asılırdı.

-745 yılında Horasan'da Ebu Müslim'in Emevilere karşı başlattığı ayaklanma kısa zamanda gelişti. Ayaklanmanın başarılı olması üzerine Irak'a giren Ebu Müslim, Abbasoğullarından Ebul Abbas Abdullah'ı halife ilan etti (750) Son Emevi halifesi

Mervan, Abbasi taraftarları ile yaptığı savaşta yenildi ve Mısır'a kaçtı. Bütün Emevi soyu kılıçtan geçirildi.

-Harun Reşit'in çocukları Emin, Memun ve Mutasım dönemlerinde bilim, kültür ve sanat alanlarında büyük gelişmeler oldu.

İSLÂM KÜLTÜR VE MEDENİYETİ:

Ordu: Her erkek asker sayılırdı. İlk kez Hz. Muhammet zamanında kuruldu.

-**Askerlik;** İslamiyet'te Cihat fikrinden dolayı bütün erkekler asker sayılırdı.

-**Donanma;** Donanma ilk kez üçüncü Halife Hz. Osman zamanında kurulmuştur. Emeviler; Suriye Filistin ve Afrika'da donanma kurmuşlardı.

-İslâm dininin temeli olan Kur'an, aynı zamanda İslâm medeniyetinin de temeli olmuştur. İslam medeniyetinin ilk kurucusu olan Araplar, İslâmiyet öncesi dönemde önemli bir medeniyete sahip değillerdi. Araplar, İslâmiyet'in verdiği inanç ve heyecanla bir millet haline geldiler.

-Tıp alanında **Yunan ve İran** etkisinde kalındı ise de daha sonra **Ebu Bekir Er Razi, İbni Sina** gibi ünlü İslam tabipleri yetişti. Matematikte Hint rakamlarını kullanan Müslümanlar, bu sayede cebir (Matematik) **trigonometri ve logaritmayı** buldular.

-Müslümanlar; matematikte "**sıfır**" rakamını bularak matematiğin gelişmesine büyük katkıda bulundular. El-Harizm'in Cebir kitabı, Avrupa'da matematiğin öğrenilmesini sağladı.

-İbn-Haldun, İbn-i Rüşd, Farabi, İbn-i Sina gibi büyük filozofların görüş ve düşünceleri Avrupa'da uzun yıllar etkisini sürdürdü. Bu düşünceler, batıda akılcı düşüncenin de gelişmesine büyük etki yaptı.

-Dört halife seçimle iş başına gelmiştir.

-Emeviler zamanında Halifelik saltanat haline geldi.

-Abbasiler zamanında halifelere yardımcı vezirlik makamları kuruldu. Devlet işleri "**divan**" denilen bir mecliste görüşülmeye başlandı.

-İlk **Adli Teşkilat** Hz. Ömer zamanından kuruldu. Mahkemelere kadılar tayin edildi. İslâm ülkelerinde Müslüman olmayanların hak ve görevleri belirli kurallara bağlandı. Emeviler döneminde, mahkemelerde görüşülen davalar, mahkeme defterlerine kayıt edilmeye başlandı. Kadılar nikâh kıymak ve vasiyetleri yerine getirmekle de görevlendirildiler.

-**Beytü'l Mal:** Devlete ait gelirlerin toplandığı hazineye Beytü'l Mal adı verilmiştir. Bu ilk kez II. Halife zamanında oluşturulmuştur.

-Hz. Peygamberimizin son seferi Tebük seferidir.

-Müslümanların dini ve hukuki sorunları; "**Fıkıh**" kurallarına göre çözümlenirdi. Fıkıh, İslâm Hukuk demek olup temeli Kur'an ve hadislere dayanırdı.

-İlk altın ve gümüş para Emevi halifesi Abdülmelik zamanında basıldı. Altın paraya "**dinar**" gümüş paraya "**dirhem**" denirdi.

-Arap olmayan Müslümanlara "**mevali**" gayr-i müslümlere ise "**zimmiler**" denirdir.

, -**Bağdat, Kahire Şam, Kurtuba** bilim ve kültür merkezleri durumuna gelmişti.

-Avrupalılar, teknik alanında da birçok şeyi İslam dünyasından öğrendiler (Kağıt yapımı, barut, matbaa,)

Beytü'l Mal: Devlet hazinesi

Öşür: Müslüman halktan alınan onda bir (1/10) oranında toprak vergisi.

Haraç: Müslüman olmayanlardan alınan toprak vergisi

Cizye: Sağlıklı gayrimüslim erkeklerden askerlik görevi karılığı alınan vergiye denir.

*Hz. Muhammed'in hayatını konu alan eserlere

Siyer savaşlarını konu alan eserlere de **Megâzi** adı verilir.

*İlk araştırma okulu Abbasi Halifesi Memun tarafından Bağdat'ta "Beytü'l Hikme" adıyla açıldı.

* Nizamü'l Mülk tarafından Bağdat'ta kurulan

Nizamiye Medresesi dönemin en büyük eğitim-öğretim kurumu olmuştur.

* **Kurtuba Medresesi:** Endülüslülerin kurduğu bu medrese'de Müslümanların yanı sıra dünyanın diğer taraflarından gelen öğrenciler de katılmış ve burada ders almışlardır.

-**Mekkelilerin İslâmiyet'e karşı çıkmalarının sebepleri:**

a) Zenginlerin ekonomik çıkarlarını kaybetmekten korkmaları

b) İslâmiyet'in puta tapıcılığı reddetmesi

c) İslâmiyet'in insanları köle ve soylu ayrımı yapmadan eşit kabul etmesi

ç) Mekkelilerin geleneklerine bağlı olmaları

d) İslâmiyet'in öldükten sonra dirilme inancını getirmesi

e) İslamiyet'in kabile üstünlüğü anlayışını ve kötü alışkanlıkları reddetmesi

ÜNİTE KONULARI İLE İLGİLİ CEVAPLI TEST SORULARI

1. İslâm tarihinde,

I. İslamiyet'te ilk ayrılıkların başlaması

II. İlk İslami paranın basılması

III. Müslümanların Mısır'ı fethetmesi

IV. İslam Devleti'nin "Arap Devleti" haline gelmesi

V. Vezirlik görevinin ilk kez ortaya çıkması

olaylarından hangileri Emeviler döneminde gerçekleşmiştir?
A) I ve II B) II ve IV C) III ve V
D) V ve IV E) IV ve V

2. İslam dünyasının ünlü bilginlerinden İbni Sina'nın "Kanun" adlı eseri Batılılar tarafından on beş defa Latince'ye çevrilerek tıp öğretiminde kullanılmıştır. Bu durum aşağıdaki genellemelerden hangisini doğrulamaz?

- A) İslam dini bilimsel gelişmelere açıktır.
B) Pozitif bilimlerde İslam bilginlerinin de hizmeti vardır.
C) Tıp alanında da İslam bilgini yetişmiştir.
D) Pozitif bilim İslamiyet'le birlikte doğmuştur.
E) Batı dünyası İslam bilginlerinden yararlanmıştır.

3. Hz. Muhammed döneminde, İslamiyet'i kabul etmiş, puta tapmaktan henüz ayrılmış kişilerin anılarını canlandırmak için resim ve heykel yasaklanmış; bu yasağa rağmen Emeviler döneminde Kasr-ül Hayr Sarayı, Abbasiler döneminde ise Balkuvara Sarayı resim, kabartma ve heykellerle süslenmiştir.

Aşağıdakilerden hangisi, İslam Devletinin kuruluşundan Abbasiler dönemine kadar geçen zaman içinde sanat anlayışındaki bu değişikliğin nedenlerinden biridir?

- A) Sınırların genişlemesi sonucu değişik kültürlerle ilişkiye girilmesi
B) İslam Devleti'nin ekonomik yönden güçlü olması
C) Din ile devlet işlerinin birbirinden ayrılması
D) İslamiyet ile ayrılıkların başlaması
E) Emeviler döneminde halifelüğün saltanat haline getirilmesi

4. Dört Halife Dönemi'nde bütün Müslümanlar kardeş kabul edildiği halde, Emeviler döneminde Araplar diğer Müslümanlardan üstün görülmüştür. Emeviler dönemindeki bu anlayış aşağıdakilerden hangisine ortam hazırlamıştır?

- A) Hukuk alanında ilk örgütlenmenin başlamasına
B) Arap Yarımadası'nda İslamiyet'in yayılmasına
C) Kur'an nüshalarının eyaletlere gönderilmesine
D) Değişik kültürlerden insanların bir arada yaşamasına
E) Siyasi kargaşaların doğmasına

5. Aşağıdakilerden hangisi, İslamiyet, Hristiyanlık ve Musevilik dinlerinin ortak özelliklerinden biri değildir?

- A) Bir peygambere gelen vahiy sonucu kurulmuş olma
B) Kutsal kitaba dayanma
C) İbadet yerlerine sahip olma
D) Ahlakî değerlere büyük önem verme
E) Belli bir kavme ait olma

6. Aşağıdaki savaşlardan hangisi Müslüman Arapların Horasan'a kadar ilerlemelerine ve sonraki yıllarda Türklerin Müslüman olmalarına ortam hazırlamıştır?

- A) Huneyn Savaşı B) Siffin Savaşı C) Puvatya Savaşı
D) Nihavend Savaşı E) Tebük Savaşı

7. Aşağıdakilerden hangisi Hz. Muhammed döneminde gerçekleşmiştir?

- A) Hakem Olayı B) Kerbela Olayı C) Hicret
D) Kur'an'ın toplanması E) Deve Olayı (Çemel Vakası)

8. Suriye, Filistin ve Mısır'da İslam hâkimiyeti aşağıdaki devirlerin hangisinde başlamıştır?

- A) Memlükler Devri B) Dört Halife Devri
C) Emeviler Devri D) Abbasiler Devri
E) Fatımiler Devri

9. Hz. Ebubekir döneminde;

- Yalancı peygamberler ortadan kaldırılmış
- İç ayaklanmalar bastırılmış,
- Dinlerinden dönen Arap kabilelerinin yeniden Müslüman olmaları sağlanmıştır.

H. Ebubekir dönemindeki bu gelişmelerin tümü birlikte düşünüldüğünde bunlar, aşağıdakilerden hangisinin bir kanıtıdır?

- A) Ayaklanmaların ekonomik nedenlerle çıktığının
B) Mezhep ayrılıklarına son verildiğinin
C) Dini ve siyasi yönden etkinlik kazanıldığının
D) Halifelik seçiminde kabilelerin etkili olduğunun
E) Arap kabileleri arasında göçebe hayatının yaygınlaştığının

10. Yeni bir felsefi görüşü veya sanat akımı yaymaya çalışanlar gibi Hz. Muhammed de İslam dinini yayarken başlangıçta büyük tepkiyle karşılaşmıştır. Bu duruma bakarak aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Toplumların alışkanlıklarını değiştirmek zordur.
B) Sosyal gelişmeler kentleşmenin bir sonucudur.
C) Dinde, düşüncede ve yönetimde eski uygulamalar geçerlidir.
D) İnsan hak ve Özgürlüklerinin belirli sınırları vardır.
E) Sanat etkinliklerinde dinlerin etkisi vardır.

11. Bizans İmparatorluğunda hükümlerlik makamı kendine güvenen ve yeterince güçlü olan kişiler ele geçirebilirdi.

Bu durum Bizans İmparatorluğunda aşağıdakilerden hangisine neden olmuştur?

- A) Hükümdarların yetkilerinin sınırlandırılmasına
B) Dinin devlet yönetiminde etkisinin azalmasına
C) Askeri ve sivil yönetimin birbirinden ayrılmasına
D) Birden fazla soyun yönetime gelmesine
E) Ülkenin küçük eyaletlere bölünmesine

12. Hicret'ten sonra Hz. Muhammed Medine halkına, savaşlara kimlerin katılacağına karar verme yetkisinin kendisine ait olduğunu, Müslüman olsun olmasın herkesin eşit haklara sahip olacağını, dış baskıya karşı birlikte harekete edileceğini duyurmuştur.

Bu duyuru aşağıdakilerden hangisine kanıt olabilir?

- A) Hicret'in, yeni bir takvimin başlangıcı kabul edildiğine
B) Yeni bir devletin temellerinin atılmakta olduğuna
C) Ülke savunmasının Müslümanlara bırakıldığına
D) Askerliğin meslek haline getirildiğine
E) Askeri ye siyasi işlerin birbirinden ayrıldığına

13. Aşağıdakilerden hangisini Hz. Ömer döneminde İslam devletinin sınırlarını hızla genişletmesi ile birlikte görülen bir gelişme değildir?

- A) Adli teşkilatın kurulması
- B) Ülkenin büyük illere ayrılması
- C) Devamlı ordugâhların kurulması
- D) Halifeliğin saltanat haline getirilmesi
- E) Vergi sisteminin yeniden düzenlenmesi

14. İslam tarihinde fethedilen yerlerin yönetim birimlerine ayrılmasına ilk defa kimin zamanında başlanmıştır?

- A) Hz. Muhammed
- B) Hz. Ali
- C) Hz. Ömer
- D) Hz. Osman
- E) Hz. Ebubekir

15. Aşağıdakilerden hangisi Mekkelilerin Hicret'ten sonra Medine'de toplanan Müslümanları bir güç olarak kabul ettiklerini gösteren bir kanıt değildir?

- A) Kervan ticaretini sürdürmeleri
- B) Medineliler'e karşı Uhut Savaşı'nı yapmaları
- C) Müslümanlara karşı baskılarını artırmaları
- D) Müslümanların Kabe'yi ziyaretlerini engellemeye çalışmaları
- E) Hz. Muhammed'le Hudeybiye Antlaşması'nı imzalamaları

16. Aşağıdakilerden hangisi, İslam tarihinde yalnız Dört Halife Dönemi'nin Özelliklerinden biridir?

- A) Devlet başkanlarının seçim sonucunda belirlenmesi
- B) İslamiyet'in Arap Yarımadası'nın dışında da yayılması
- C) Arap aileleri arasındaki geçimsizliğin sürmesi
- D) Yöneticilere halife denmesi
- E) İslam dinindeki ayrılıkların sürmesi

17. İslâmiyet'ten önce Mekke'ye gelen Araplar, kurdukları büyük panayırda alışveriş yaparlar, eğlenceler ve spor karşılaşmaları düzenler, sonra da Kabe'deki putları ziyaret ederlerdi. Aşağıdakilerden hangisi, bu parçadan çıkarılabilecek bir sonuç değildir?

- A) Mekke'nin kutsal bir şehir olduğu
- B) Arapların ticarete önem verdikleri
- C) Arapların çok tanrılı dine inandıkları
- D) Kutsal yerlerin ziyaret edilmekte olduğu
- E) Araplar arasında siyasi birlik bulunduğu

18. İslamiyet'te dini yaymak için yapılan savaşlar kutsal sayılmış, diğer yandan İslam devletlerinde Müslüman olmayan tebaaya, özel vergiler gibi belli koşullarda, din serbestliği tanınmıştır.

Bu durum, aşağıdakilerden hangisinin bir göstergesi olamaz?

- A) Devlet yönetiminde hoşgörü olduğunun

- B) Devlet gelirlerinin artırıldığı
- C) Çeşitli vergilerin alındığı
- D) İslâmiyet'in yayılması için çaba harcandığının
- E) Müslüman olmayanların yönetime katıldıklarının

19. Hz. Muhammed, aşağıdaki savaşların hangisiyle Şam ticaret yolunun güvenliğini sağlamıştır?

- A) Bedir-Savaşı
- B) Uhut Savaşı
- C) Hayber Savaşı
- D) Hendek Savaşı
- E) Huneyn Savaşı

20. Müslüman Araplar aşağıdaki savaşların hangisiyle, Medine'yi savunacak bir güce eriştiklerini Kureyş ve diğer Arap kabilelerine kanıtlamışlardır?

- A) Tebuk Savaşı
- B) Uhut Savaşı
- C) Hayber Savaşı
- D) Hendek Savaşı
- E) Huneyn Savaşı

21. İslamiyet'in ilk yıllarında Arapların özgün bir mimarileri yokken, giderek mimaride belirgin bir Arap Sanatı ve üslubu doğmuştur.

Bu kültürel gelişmeyi sağlayan başlıca etken, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Çok tanrılı dinler
- B) Eski Arap uygarlığı
- G) Arap-Çin ilişkileri
- D) Fethedilen ülkelerin kültürleri
- E) Hellen uygarlığı

22. Aşağıdakilerden hangisi, İslamiyet'te Kerbela, Cemel, Hakem olaylarının meydana gelmesindeki ortak nedenlerden biridir?

- A) Görüş ayrılıklarının ortaya çıkması
- B) Saltanat sistemine geçilmesi
- C) Sınırların çok genişlemiş olması
- D) Yezid'in halife olması
- E) İslam Devleti'nin bir Arap Devleti haline gelmesi

23. Abbasi Devleti'nde Emirü'l-Ümeralar'ın askeri ve idari yetkilerinin giderek artması aşağıdakilerden hangisinde etkili olmuştur?

- A) Müslüman olmayanlardan vergi alınmasında
- B) Kadılık teşkilatının yaygınlaşmasında
- C) Halifeliğin saltanat haline gelmesinde
- D) Arap milliyetçiliğinin ortaya çıkmasında
- E) Ülkenin parçalanmasında

Cevap Anahtarı:

1-b , 2-d , 3-c, 4-e , 5-e , 6-d , 7-c, 8-b , 9-c , 10-a , 11-d , 12-b , 13-d , 14-c , 15-a , 16-a , 17-e , 18-e , 19-c , 20-d , 21-d , 22-a , 23-e

